

Pozivamo Vladu Republike Srbije da poštuje obaveze preuzete dokumentima Saveta Evrope

Vesna Marjanović

Rezolucija Parlamentarne skupštine Saveta Evrope 226 (2018) „Nova ograničenja aktivnosti NVO-a u državama članicama Saveta Evrope“ poziva sve države članice Saveta Evrope da u potpunosti poštuju pravo na slobodu udruživanja.

Srbija je, kao članica Saveta Evrope, obavezna da obezbedi uslove nevladinim organizacijama da mogu tražiti, primati i koristiti transparentna finansijska sredstva i druge resurse, bilo domaće ili strane, bez diskriminacije ili neopravdanih prepreka. Takođe, država je dužna da obezbedi pogodno okruženje za rad civilnog društva, posebno suzdržavanjem od bilo kakvog uznemiravanja (sudskog, administrativnog ili poreskog), vođenja kampanja protiv nevladinih organizacija i zastrašivanja aktivista civilnog društva.

Poslednjih godina, **Odbor za pravna pitanja i ljudska prava Parlamentarne skupštine Saveta Evrope** je u svojim aktivnostima i izveštajima pratio uslove rada organizacija civilnog društva i negativan razvoj događaja u pojedinim zemljama članicama. U mnogim dokumentima koje je Parlamentarna skupština usvojila na svojim plenarnim sednicama, u više navrata pokazana je zabrinutost zbog porasta pritiska i postavljanja novih zakonskih ograničenja u radu organizacija civilnog društva. Primera ima mnogo – od uvođenja dodatnih obaveza o finansijskom izveštavanju o radu NVO, donošenjem restriktivnih zakona i propisa u oblasti finansiranja, primera administrativnog uznemiravanja i napada na organizacije civilnog društva zloupotrebama institucionalnih mehanizama kao što je pokretanje finansijskih kontrola, zatim pravljenje spiskova „neprijateljskih“ organizacija nazivajući ih stranim agentima, orkestriranjem kampanja koje imaju za cilj da diskredituju određene grupe, uključujući i pretnje ili zastrašivanja protiv predstavnika i aktivista NVO, sve do zabrane rada udruženja i fondacija. Nažalost, svedoci smo da ni vlasti u Srbiji poslednjih godina nisu sasvim imune od primene nekih od navedenih metoda pritiska na civilno društvo.

Ratifikacijom **Evropske konvencije o ljudskim pravima** čije je odredbe Srbija u velikoj meri inkorporirala i u svoj Ustav, države članice Saveta Evrope pristale su da bez diskriminacije obezbede poštovanje slobode okupljanja i udruživanja (član 11.) kao i slobode izražavanja (član 10.), koji su neraskidivo povezani jedni sa drugima i od vitalnog su značaja za neometano funkcionisanje civilnog društva. Svako ograničenje gore navedenih prava mora biti „propisano zakonom“, i „proporcionalno legitimnom cilju“.

Ipak, Savet Evrope kao međunarodna organizacija čiji se rad zasniva na poštovanju principa demokratije, vladavine prava i poštovanja ljudskih prava, prepoznala je potrebu da kroz brojna dokumenta dodatno definiše obaveze država članice u ovoj oblasti. Parlamentarna skupština stoga podseća države članice na Rezoluciju 2096 (2016) i Preporuku 2086 (2016) pod nazivom „Kako se mogu sprečiti neprimerena ograničenja za aktivnosti NVO-a u Evropi?“, zatim na prethodne Rezolucije 1660 (2009), 1891 (2012) i 2095 (2016) kao i Preporuku 2095 (2016) o položaju branitelja ljudskih prava u državama članicama Saveta Evrope, i Rezoluciju 2060 (2015), Preporuku 2073 (2015), Rezoluciju 1729 (2010) i Preporuku 1916 (2010) o zaštiti uzbunjivača.

Jedan od novijih dokumenata – Rezolucija 226 (2018) pod naslovom **„Nova ograničenja aktivnosti NVO-a u državama članicama Saveta Evrope“** poziva države članice Saveta Evrope da u potpunosti poštuju pravo na slobodu udruživanja i da se konsultuju sa civilnim društvom u vezi s relevantnim nacrtima zakona.

Ovom Rezolucijom, zemlje članice se između ostalog pozivaju da: a) u potpunosti primene Preporuku Komiteta ministara CM / Rec (2007) 14 o pravnom statusu nevladinih organizacija u Evropi; b) preispitaju, ukinu ili izmene zakone koji ometaju slobodan i nezavisan rad NVO-a i obezbede harmonizaciju domaće zakonodavstva sa međunarodnim instrumentima o ljudskim pravima u pogledu prava na slobodu udruživanja, okupljanja i izražavanja; c) se suzdrže od usvajanja novih zakona koji bi rezultirali nepotrebnim i nesrazmernim ograničenjima ili finansijskim opterećenjima za aktivnosti NVO.

Srbija je, dakle, kao članica Saveta Evrope obavezna da obezbedi uslove nevladinim organizacijama da mogu tražiti, primati i koristiti transparentna finansijska sredstva i druge resurse, bilo domaće ili strane, bez diskriminacije ili neopravdanih prepreka. Takođe, država je dužna da obezbedi pogodno okruženje za rad civilnog društva, posebno suzdržavanjem od bilo kakvog uznemiravanja (sudskog, administrativnog ili poreskog), vođenjem kampanja protiv nevladinih organizacija i zastrašivanja aktivista civilnog društva.

Među preporukama Komitetu ministara Saveta Evrope, važno je istaći i to da je Parlamentarna skupština preporučila i usvajanje smernica o inostranom finansiranju nevladinih organizacija u državama članicama, a na osnovu studije Venecijanske komisije i predloga u godišnjem izveštaju Generalnog sekretara Saveta Evrope za 2016. godinu o stanju demokratije, ljudskih prava i vladavine zakona. Osim toga, ovom Rezolucijom predloženo je i da Savet Evrope uspostavi mehanizam upozorenja i uspostavljanje evidencije o napadima i restrikcijama u radu NVO-a, nalik Platformi Saveta Evrope za zaštitu novinarstva i bezbednost novinara.

Najnovija vest o sastavljanju spiska organizacija civilnog društva, nezavisnih medija i medijskih radnika koji je sačinila Uprava za sprečavanje pranja novca, s razlogom je izazvala zabrinutost demokratske javnosti.

Nema nikakve dileme da institucije moraju obavljati svoja ovlašćenja i voditi istrage u cilju istraživanja pranja novca i odbrane društva u borbi protiv kriminala i terorizma. Međutim, potpuno je neprihvatljivo zloupotrebljavati zakonske mehanizme kao sredstvo pritiska na pojedince i organizacije koji se ne smatraju kontrolisanim od strane vlade ili kao opomena za njihove aktivnosti u osvetljavanju korupcije i očiglednih kršenja ljudskih prava građana Srbije.

Među ovim organizacijama nalaze se i one koje, kao i Fondacija Centar za demokratiju, postoje više od dve decenije i koje su bile dosledne u borbi za demokratsko otvoreno društvo uz poštovanje vladavine prava i ljudskih prava i sloboda. Mi pamtimo slične taktike i napade na NVO još iz devedesetih godina, i one se danas ne smeju ponavljati. Podsećamo da organizacije civilnog društva deluju u skladu sa zakonima Republike Srbije i veoma strogim i transparentnim pravilima donatora, i to na osnovu jasno utvrđenih pravila i međunarodnih standarda UN, Saveta Evrope i Evropske unije.

Fondacija Centar za demokratiju daje podršku svima koji su godinama doprinosili demokratizaciji i evropskoj integraciji Srbije, a koji se danas zbog ovakvih spiskova osećaju ugroženo. Neophodan je transparentan i na zakonu zasnovan rad institucija, ali naglašavamo da je i njihova odgovornost da zakon primenjuju jednako prema svima, da prepoznaju i da se odupru eventualnim političkim i nedozvoljenim pritiscima vlasti.

Civilno društvo i sloboda udruživanja i delovanja u njemu, mera su slobode u svakom društvu.

Zato pozivamo nadležne državne organe da obustave sve aktivnosti koje imaju za cilj da spreče slobodan rad NVO i medija, i da izvršavaju svoje obaveze koje im nalažu zakoni i međunarodne konvencije o ljudskim pravima.